

**PROGRAM DE
REVITALIZARE URBANĂ A ORAŞULUI
LEOVA
2021-2025
(Proiect)**

Leova, 2021

Abrevieri

ADR – Agenția de Dezvoltare Regională

AOFM – Agenția Ocupării Forței de Muncă

APL – administrația publică locală

BNS – Biroul Național de Statistică

CC – Comitetul de coordonare

FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltare Regională

IET – Instituție de Educație Timpurie

IMSP – Instituția medico-sanitară publică

IPLT – Instituția Publică Liceu Teoretic

ÎM – Întreprindere municipală

MADRM – Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului

MDL – Lei moldovenești

ONG – Organizație non-guvernamentală

PRU – Program de Revitalizare Urbană

PUG – Plan Urbanistic General

RU – Revitalizare Urbană

SA – Societate pe acțiuni

SRL – Societate cu răspundere limitată

Cuprins

I. INTRODUCERE	5
1.1. Descrierea generală a orașului Leova	5
1.2. Conceptul de revitalizare urbană	7
1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale	7
II. ANALIZA ORAȘULUI – DETERMINAREA ZONELOR DEGRADATE ȘI A ZONEI DE REVITALIZARE	8
2.1. Delimitarea zonelor orașului	8
2.2. Descrierea metodologiei de studiu.....	9
2.3. Analiza diferențelor între zonele orașului.....	10
2.3.1. Sfera socială	10
2.3.2. Sfera economică.....	10
2.3.3. Sferade mediu	10
2.3.4. Sfera spațial-funcțională	10
2.4. Identificarea zonelor degradate	19
2.5. Determinarea zonelor de revitalizare	19
III. ANALIZA APROFUNDATĂ A ZONELOR DE REVITALIZARE	21
3.1. Instituții de învățământ din zona de revitalizare	21
3.2. Instituții de cultură în zona de revitalizare	28
3.3. Instituții de sănătate în zona de revitalizare	31
3.4. Zone de agrement	32
3.5. Fondul locativ.....	33
IV. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A ZONEI DE REVITALIZARE	34
V. PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ	35
5.1. Proiecte de bază.....	35
5.2. Proiecte complementare.....	40
VI. CADRUL FINANCIAR	43
VII. IMPLEMENTAREA ȘI MANAGEMENTUL PROGRAMULUI DE REVITALIZARE	44
VIII. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE	45
7.1. Monitorizarea și evaluarea PRU	45
7.2. Monitorizarea	45
7.3. Evaluarea	45

Lista tabelelor

Tabelul 1. Numărul populației și suprafața zonelor în orașul Leova.....	9
Tabelul 2. Indicatorii sociali în orașul Leova, pe zone.....	11
Tabelul 3. Agenții economici care activează în orașul Leova, pe zone.....	16
Tabelul 4. Indicatorii de mediu în or. Leova.....	17
Tabelul 5. Indicatorii spațial-funcționali în or. Leova.....	18
Tabelul 6. Instituțiile de sănătate prezente în localitate.....	31
Tabelul 7. Cadrul financiar al PRU, MDL.....	43
Tabelul 8. Obiective specifice și indicatori de monitorizare.....	45

Lista figurilor

Figura 1. Harta zonelor or. Leova.....	8
Figura 2. Numărul de șomeri în or. Leova, raportat la 1000 locuitori.....	11
Figura 3. Numărul de persoane social-vulnerabile în or. Leova, raportat la 1000 locuitori.....	12
Figura 4. Numărul de persoane cu necesități speciale în or. Leova, raportat la 1000 locuitori.....	13
Figura 5. Numărul de beneficiari de asistență socială în or. Leova, raportat la 1000 locuitori.....	14
Figura 6. Numărul de accidente rutiere, raportat la 1000 locuitori.....	15
Figura 7. Numărul întreprinderi în or. Leova, raportat la 1000 locuitori.....	16
Figura 8. Indicatorii de mediu în or. Leova.....	17
Figura 9. Zonele degradate și zona de revitalizare.....	17
Figura 10. Grădinița nr.2 „Romanița”.....	22
Figura 11. Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”.....	23
Figura 12. Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”.....	24
Figura 13. Centrul de Creație.....	25
Figura 14. Școala sportivă.....	26
Figura 15. Centrul de zi pentru copii „Speranța”.....	27
Figura 16. Casa de cultură.....	28
Figura 17. Biblioteca Publică raională.....	29
Figura 18. Muzeul de Istorie și Etnografie.....	30
Figura 19. Fond locativ vechi.....	33

I. INTRODUCERE

1.1. Descrierea generală a orașului Leova

Poziția geografică. Orașul Leova este o localitate, centru de reședință a raionului Leova, situată la Sud-Vestul Republicii Moldova, latitudinea 46.4786, longitudinea 28.2552 și altitudinea de 39 metri față de nivelul mării. Prin oraș trece drumul național Chișinău–Leova–Cahul. Distanța până la orașul Chișinău este de 95 km, până la or. Cahul este de 75 km, până la or. Cantemir – 30 km, până la Cimișlia – 50 km și 22 km până la calea ferată (stația largă).

Orașul Leova este atestat la 13 martie 1489 cu denumirea de „Târgul Sărății”. Ca târg Leova este atestat la 26 august 1806 într-un document de la Constantin Moruzzi, domnul Moldovei, prin care proprietarul orașului Leova logofătul, Costache Ghica, este împuternicit să strângă contribuții de la toți negustorii, care vin la iarmaroace.

Numărul populației prezente a or. Leova la 01.01.2021, constituia 9.705 persoane. Efectivul total al populației localității Leova a avut o evoluție descrescătoare în perioada anilor 2016-2021 de la 10.001 la 9.705 persoane ceea ce constituie circa 3%.

Planificarea spațială. La data de 01.01.2021, suprafața totală a orașului Leova a constituit 3.415,63 ha, din care ponderea extravilanului este de 75,98% (2.595,12 ha), a intravilanului este de 24,02% (820,51 ha), destinat pentru construcția de locuințe, obiective sociale și alte construcții.

Fondul locativ. Fondul locativ construit la 01.01.2021 în orașul Leova era constituit din 4.397 gospodării, dintre care: 1.907 apartamente, 2.490 case de locuit, inclusiv apartamente în 61 blocuri locative (2 etaje – 33; 3 etaje – 10; 4 etaje – 4; 5 etaje – 14). Suprafața totală a fondului locativ la 01.01.2021 a fost de 281.564 m², din care în blocuri cu apartamente – 87.452 m², în case individuale – 194.112,6 m².

Aprovizionare cu apă și canalizare. Ponderea locuințelor conectate la rețeaua centrală de apeduct este de 99%. Ponderea locuințelor conectate la rețeaua centrală de canalizare până în anul 2021 a fost de 49,9%. În perioada 2020-2021 a fost implementat proiectul: „Extinderea sistemului de canalizare din orașul Leova. Construcția stației de pompare a apelor uzate din orașul Leova”, care este finanțat de Uniunea Europeană, în cadrul căruia peste 1700 de locuitori ai orașului Leova vor avea acces la un sistem de canalizare centralizat în rezultatul construcției, a 13,5 km de rețele interne de canalizare și a racordării la aceste rețele a 717 de case individuale de locuit. În urmă conectării acestor case individuale, ponderea conectării la rețeaua centrală de canalizare va fi de 66,6 % (2 913).

Una din principalele problemele cu care se confruntă orașul Leova este gradul înalt de poluare a solurilor, din cauza existenței rețelelor de canalizare nu în toate zonele sectorului particular. Deversarea apelor uzate insuficient epurate sau neepurate este una din principalele cauze ale poluării și degradării apelor de suprafață. În majoritatea gospodăriilor din cauza lipsei infrastructurilor centralizate, sanitația se realizează pe loc, pe teritoriul fiecărei gospodării individuale sau local public.

Gestionarea deșeurilor. Gestionarea deșeurilor, în orașul Leova este satisfăcătoare, localitatea dispune de o gunoiște amenajată. Colectarea deșeurilor se face prin intermediul populației și a agenților economici beneficiari de servicii de salubritate, fie prin aducerea deșeurilor la punctele de colectare, fie din casă în casă, specific pentru gospodăriile individuale, urmând ca apoi să fie preluate de operatorii împuterniciți în serviciul de salubritate, după care sunt transportate la depozitul de deșeuri orășenesc. Colectarea și transportarea și depozitarea se face neselectiv.

În oraș sunt amplasate 17 de platforme pentru colectarea deșeurilor parvenite de la locuitorii blocurilor locative, la care sunt amplasate pubele pentru deșeuri în volum de 1.1 m³ și respectiv 1 m³, însă multe din acestea prezintă un grad sporit de deteriorare. La fel sunt amplasate și lăzi speciale din plasă pentru colectarea PET-urilor.

Locuitorii caselor de locuit beneficiază de sistemul de colectare din poartă în poartă. La moment 1600 de gospodării sunt asigurate cu tomberoane pentru deșeuri, însă deja multe din ele necesită a fi înlocuite, fiind deteriorate. Zilnic de pe teritoriul or. Leova sunt evacuate și se depozitează deșeuri menajere și vegetale în volum de circa 35 m³, anual constituind un volum de circa 10 000 m³.

Iluminat stradal. În orașul Leova sunt instalate 640 corpuri de iluminat (381 corpuri de iluminat în anul 2015) pe 107 străzi cu o lungime de 62,5 km, care funcționează cu program de 5 ore pe timp de vară și de 8 ore pe timp de iarnă. În rețeaua de iluminat stradal au fost efectuate investiții semnificative, gradul de acoperire cu iluminat public stradal este de aproximativ 90% din lungimea totală a străzilor orașului comparativ cu 60% în anul 2015.

Dezvoltare economică locală. În conformitate cu datele statistice în orașul Leova, în anul 2021 erau înregistrați 248 agenți economici, dintre care 207 cu drept de persoană juridică. Prin urmare, societăți pe acțiuni – 9 (3,6%), SRL – 117 (47,2%), 67 – întreprinderi individuale (27%), 6 întreprinderi de stat (2,5%), întreprinderi mixte cu capital străin – 3 (1,2%); întreprinderi municipale – 4 (1,6%); gospodării țărănești – 41 (16,5%) și o cooperativă (0,4%).

Lipsa locurilor de muncă bine plătite, veniturile mici au determinat o migrație accentuată în special a persoanelor apte de muncă. Acestui fenomen i se adaugă și sporul natural negativ al populației. Astfel micșorarea numărului populației cu accentuarea tendințelor de dezurbanizare reprezintă cea mai mare problemă a orașului. Astfel, putem menționa faptul că intensificarea proceselor imigraționiste ale populației în ultima decadă, schimbările în structura pe vârste ale populației, sporirea cotei populației peste vârsta aptă de muncă și reducerea cotei populației până la vârsta aptă de muncă, sporirea condițiilor nesatisfăcătoare din punct de vedere spațial-funcțional au contribuit la crearea unor fenomene negative care au afectat populația și nivelul de trai al locuitorilor din orașul Leova.

Astfel a apărut necesitatea de implementare a procesului de Revitalizarea Urbană pentru eliminarea stărilor de criză socio-economică a zonelor degradate prin aplicarea unor acțiuni complexe, bine determinate într-un program de revitalizare urbană.

1.2. Conceptul de revitalizare urbană

Revitalizarea urbană este un proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial și desfășurate de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare. În acest sens, revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor, necesităților și potențialului local și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă sau un oraș, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

Programul de Revitalizare Urbană al orașului Leova este un document strategic și operațional de bază pentru perioada 2021 – 2025, în domeniul revitalizării urbane, care stabilește obiectivele și proiectele de revitalizare, precum și mecanisme de coordonare, evaluare și monitorizare a Programului. Punerea în aplicare a acestuia va contribui la reabilitarea într-un mod cuprinzător și integrat a zonelor de revitalizare selectate, ținând cont de nevoile și așteptările comunității locale.

1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale

Programul de Revitalizare Urbană al or. Leova este un document de politici publice elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare locală (Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a or. Leova pentru anii 2021-2026, Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Leova (2021-2028) și Planul Urbanistic General al or. Leova pentru anii 2016-2036), regională (Strategia de dezvoltare regională Centru (2016-2020 și strategii regionale sectoriale) și națională (Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2030", strategii sectoriale de dezvoltare), și internațională (Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030).

În același timp la elaborarea PRU au fost utilizate:

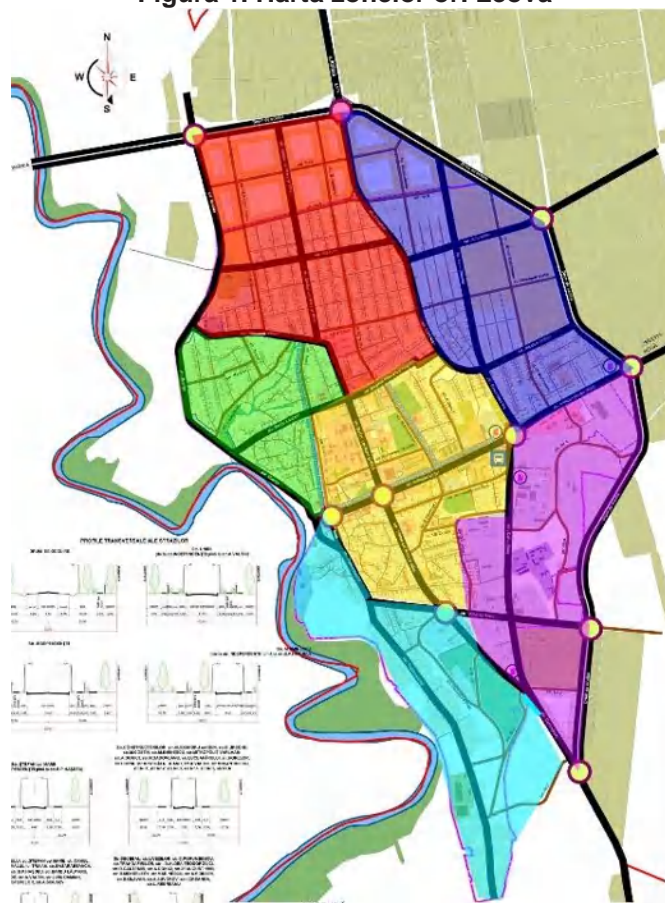
1. **Liniile directoare privind Revitalizarea Urbană în Republica Moldova** – care stabilesc modul de elaborare a Programelor de Revitalizare Urbană, condițiile pentru implementarea Programelor și proiectelor de revitalizare urbană și indică modalități de asigurare a complementarității intervențiilor pentru proiectele de revitalizare urbană din diverse surse de finanțare;
2. **Ghidul privind revitalizarea urbană pentru orașele din Republica Moldova** – care redă detaliat toate etapele elaborării programelor de revitalizare urbană, incluse în liniile directoare, descriind activitățile „pas cu pas”.

II. ANALIZA ORAȘULUI – DETERMINAREA ZONELOR DEGRADATE ȘI A ZONEI DE REVITALIZARE

2.1. Delimitarea zonelor orașului

Analiza or. Leova a fost efectuată atât pentru întreg orașul, cât și pentru zonele acestuia. Astfel, inițial a fost utilizată divizarea orașului pe zone conform PUG-ului în care se identifică 17 zone, iar după o analiză detaliată a condițiilor locale existente, a numărului de locuitori cât și a suprafeței fiecărei zone Comitetul de Coordonare a decis divizarea orașului în 6 zone: Sectorul Nord (Frumușica, Pichet) hașurat în roșu; Sectorul Nou (Roza) hașurat în albastru închis; Sectorul Centru hașurat în galben; Sectorul Vest hașurat în verde; Sectorul Sud (Tighiceanu) hașurat în albastru deschis; și Sectorul Industrial hașurat în violet.

Figura 1. Harta zonelor or. Leova

Legendă:

	Sectorul Nord (Frumușica, Pichet)
	Sectorul Nou (Roza)
	Sectorul Centru
	Sectorul Vest
	Sectorul Sud (Tighiceanu)
	Sectorul Industrial

Sursa: Elaborată de Comitetului de Coordonare

Tabelul 1. Numărul populației și suprafața zonelor în orașul Leova

Nr.	Denumirea zonei	Culoare	Numărul de locuitori		Suprafața	
			persoane	%	ha	%
1.	Sectorul Nord (Frumușica, Pichet)		2652	27,3%	131	16,0%
2.	Sectorul Nou (Roza)		959	9,9%	147	17,9%
3.	Sectorul Centru		4032	41,5%	167	20,4%
4.	Sectorul Vest		1165	12,0%	82	10,0%
5.	Sectorul Sud (Tighiceanu)		481	5,0%	99	12,1%
6.	Sectorul Industrial		416	4,3%	194	23,7%
Total			9.705	100%	820	100%

Sursa: Conform datelor deținute de primăria Leova pentru anul 2021

Sectorul Nord. Este situat în partea de nord a orașului. Cea mai mare suprafață a acestui sector este ocupată de zona locativă. Persistă terenuri de locuință cu regim mic de înălțime, cât și cu regim multietajat. Sunt prezente zone cu spații verzi, perdea forestieră și terenuri sportive. Sectorul dispune de dotări de învățământ, religie, sport și comerciale. Nu dispune de dotări administrative, sanitare, asistență socială și culturale. Dispune de dotări comunale și cu destinație specială. În această zonă locuiesc 27,3% din populație, iar zona are o pondere de 16% din suprafața totală a orașului.

Sectorul Nou (Inclusiv Roza) Este cel mai nou sector al orașului. Întreg teritoriul al acestui sector este ocupat de zona locativă (locuințe în regim mic de înălțime). În această zonă locuiesc 9,9% din populație, iar suprafața zonei are o pondere de 17,9% din suprafața totală a orașului.

Sectorul Centru. Majoritatea obiectelor administrative sunt amplasate în acest sector, ceea ce în mare măsură a determinat formarea structurii arhitecturale-planimetrice și compoziției spațiale a fondului construit. Obiectele menționate oferă nucleului urban și funcțiile de centru. În această zonă locuiesc 41,5% din populație, iar suprafața zonei are o pondere de 20,4% din suprafața totală a orașului.

Sectorul Vest. Este amplasat în partea de vest pe malul râului Prut a orașului. În această zonă locuiesc 12% din populație, iar zona deține o pondere de 10% din suprafața totală a orașului.

Sectorul Sud (Tighiceanu) Botezat astfel datorită poziției sale geografice. În această zonă locuiesc 5% din populație, iar suprafața zonei are o pondere de 12,1% din suprafața totală a orașului.

Zona Industrială. Denumirea vine însuși de la zona situată în acest sector. Este unul din sectoarele care include în mare parte dotări industriale. În această zonă locuiesc 4,3% din populație, iar zona are o suprafață zonei are o pondere de 23,7% din suprafața totală a orașului.

2.2. Descrierea metodologiei de studiu

După stabilirea delimitării orașului, cele șase zone au fost analizate în baza a cinci categorii de indicatori – sociali, economici, spațial-funcționali, de mediu și tehnici. Datele au fost colectate din sursele disponibile, unii indicatori fiind oferți doar la nivel de oraș. Totuși, s-a urmărit colectarea datelor pentru fiecare zonă în parte, pentru a putea stabili care zonă are o concentrare mai mare a fenomenelor negative. Fiecare indicator a avut o valoare numerică,

oferită de direcțiile primăriei sau date statistice oficiale. Pentru determinarea unei valori comparabile între sectoare, fiecare indicator a fost raportat la 1000 de locuitori.

La solicitare, au fost oferite date din următoarele surse: Oficiul teritorial pentru Ocuparea Forței de Muncă Leova, IMSP Centrul de sănătate Leova, Direcția Învățământ din cadrul Consiliului Raional Leova, Inspectoratul de Poliție Leova, Î.M. „Salubr-Leova”, S.A. „Apă-Canal Leova”. Totodată, un aport semnificativ la colectarea indicatorilor au avut și specialiștii din cadrul primăriei: specialistul pentru atragere investițiilor, arhitectul, inginerul în gospodăria comunală, specialistul în reglementarea proprietății funciare, specialistul în relații cu publicul, specialistul în protecția socială a populației și specialistul în planificare.

Procesul de lucru a avut loc cu respectarea datelor cu caracter personal, relevant pentru analiza indicatorilor fiind străzile, care se atribuie uneia dintre cele cinci zone. În rezultat, cei mai informativi indicatori au fost reflectați într-un tabel de calcul, cu scopul de a compara cât mai obiectiv zonele orașului.

2.3. Analiza diferențelor între zonele orașului

2.3.1. Sfera socială

Domeniul social este sfera cea mai importantă pentru a înțelege cum trăiesc oamenii din oraș. Astfel, am consultat datele statistice oferite de instituțiile de stat pentru a face o analiză a situației sociale din oraș. Au fost selectate acele date disponibile nu doar pentru întreg orașul, dar și separat, pe zone. Indicatorii sociali au o pondere semnificativă în procesul de determinare a zonelor degradate, atât timp cât schimbarea începe de la oameni și se realizează tot pentru oameni. Creșterea nivelului de trai, ameliorarea condițiilor de viață, cât și îmbunătățirea calității vieții sunt elemente esențiale pentru o societate puternică și armonioasă. Prin urmare, prioritate în procesul de realizare a programului de revitalizare urbană, s-a acordat anume indicatorilor sociali.

Cu toate că în procesul de colectare a indicatorilor sociali, au fost elucidați mai mulți indicatori, nu toți au fost incluși în analiză, fie din motiv că unii dintre aceștia nu au putut fi divizați pe străzi, fie că nu aveau nicio relevanță în diferențierea zonelor.

Ca rezultat, din sfera socială au fost analizați următorii indicatori:

- a) numărul de șomeri;
- b) numărul de persoane social-vulnerabile;
- c) numărul de persoane cu necesități speciale;
- d) numărul persoanelor care beneficiază de asistență socială;
- e) numărul de accidente rutiere.

Acești indicatori sociali fac parte din categoria indicatorilor regresivi, care presupune că numărul mare de persoane (sau accidente) ce se include în această categorie indică prezența unor procese negative.

Tabelul 2. Indicatorii sociali în orașul Leova, pe zone

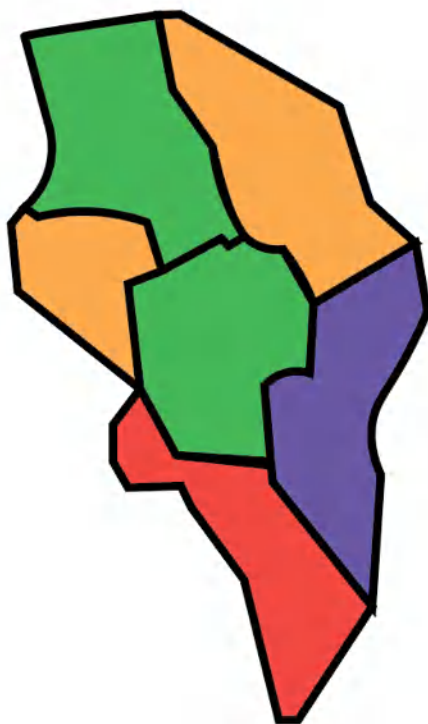
Indicatori Zone	Șomeri	Persoane social-vulnerabile	Persoane cu necesități speciale	Persoane. Asistența socială
Oraș	14,6	56,7	32,9	360,6
Sectorul Nord (Frumușica, Pichet)	7,7	18,5	20,7	490,2
Sectorul Nou (Roza)	29,4	28,2	16,7	135,6
Sectorul Centru	11,1	81,8	47,6	372,0
Sectorul Vest	22,5	94,4	30,0	257,5
Sectorul Sud (Tighiceanu)	38,4	68,6	45,7	561,3

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

a. Indicator social- numărul de șomeri

Un fenomen negativ strâns legat de sărăcie este nivelul șomajului. Șomajul provoacă consecințe grave asupra dezvoltării economice a unui stat. Șomerii sunt acea parte a populației care nu este încadrată în câmpul muncii, deși este aptă de muncă. În orașul Leova, în ultimii ani, se atestă o creștere a numărului de șomeri. Astfel, în 2020 erau 142 de șomeri, ceea ce reprezintă 14,6 șomeri la 1000 locuitori. În urma analizei, s-a determinat trei zone în care numărul de șomeri raportat la 1000 locuitori este mai mare decât media pe oraș – Nou, Vest și Sud.

Figura 2. Numărul de șomeri în or. Leova, raportat la 1000 locuitori

Legendă:

	0 - 15
	16 - 30
	>30
	Sectorul Industrial (nu este luat în calcul)

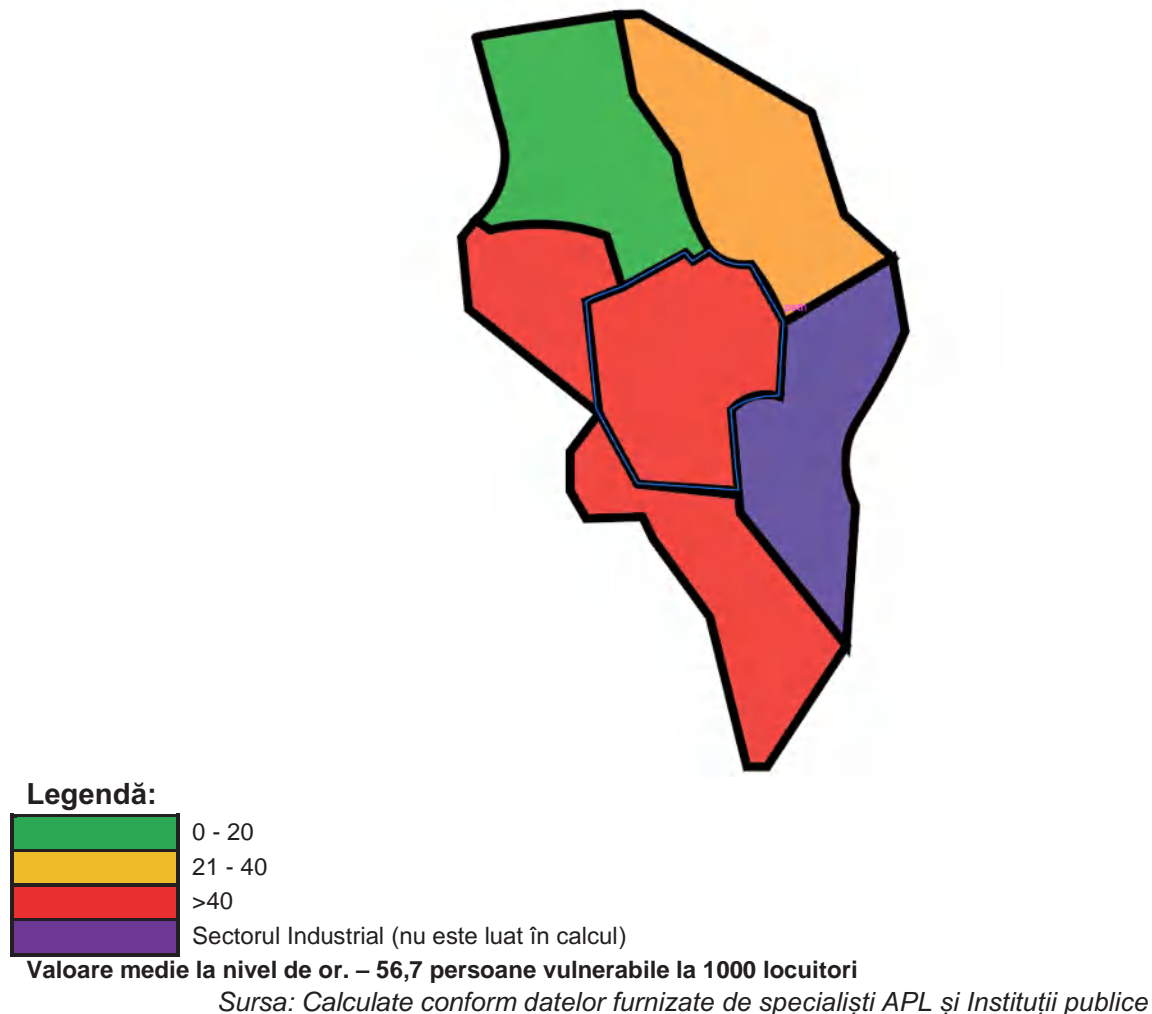
Valoare medie la nivel de or. – 14,6 șomeri la 1000 locuitori

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

b. Indicator social- numărul de persoane social-vulnerabile

O atenție sporită din partea autorităților locale se acordă familiilor social-vulnerabile, deoarece acestea se caracterizează prin vulnerabilitate economică și socială, astfel simțind necesitatea stringentă de a fi susținuți pentru a-și îndeplini nevoile cotidiene. La acest indicator, de asemenea avem valori maxime în trei zone – Centru, Vest și Sud. Pentru a reduce numărul de persoane social-vulnerabile este important de înlăturat, acolo unde este posibil, cauza care a stat la crearea situației de vulnerabilitate, prin măsuri de sprijin și integrare socială.

Figura 3. Numărul de persoane social-vulnerabile în or. Leova, raportat la 1000 locuitori

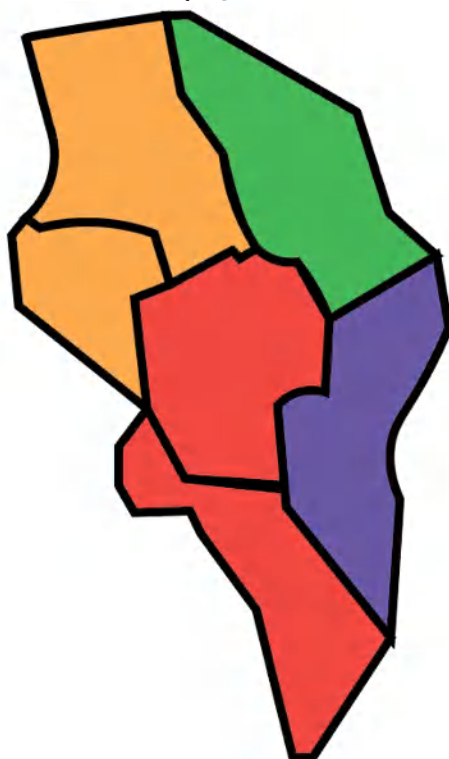

c. Indicator social- numărul de persoane cu necesități speciale

Un indicator relevant pentru determinarea fenomenelor negative dintr-o zonă reprezintă și numărul persoanelor cu nevoi speciale care este una din cele mai vulnerabile categorii de populație din perspectiva integrării în societatea, încadrarea în câmpul muncii și accesul la diverse servicii și utilități publice, nu datorită dizabilității acestora, ci datorită obligației autorităților publice și a societății de a întreprinde acțiuni suplimentare pentru a asigura participarea acestor persoane în toate domeniile cotidianului, cât și contracararea tuturor formelor de discriminare la adresa grupului respectiv.

Zonele cu cel mai mare număr de persoane cu nevoi speciale sunt Centru și Sud ceea ce înseamnă că aici trebuie concentrate eforturile comune ale autorităților, cât și a societății civile pentru asigurarea incluziunii sociale a persoanelor.

Figura 4. Numărul de persoane cu necesități speciale în or. Leova, raportat la 1000 locuitori

Legendă:

	0 - 20
	21 - 30
	>31
	Sectorul Industrial (nu este luat în calcul)

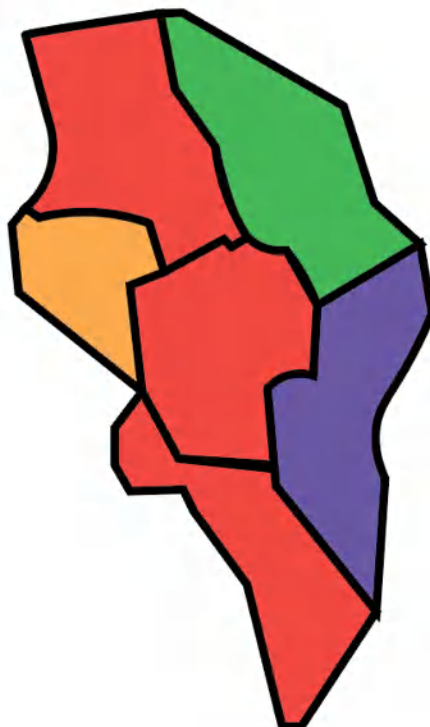
Valoare medie la nivel de or. – 32,9 persoane cu necesități speciale la 1000 locuitori

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

d. Indicator social- persoane care beneficiază de asistență socială

Asistența socială acordă ajutor specializat persoanelor în dificultate, evaluează nevoile acestora și asigură accesul lor la prestații sociale și servicii sociale existente la nivel de oraș. În urma analizei efectuate s-a determinat faptul că majoritatea persoanelor ce beneficiază de asistență socială sunt din zonele Nord, Centru, Sud.

Figura 5. Numărul de beneficiari de asistență socială în or. Leova, raportat la 1000 locuitori

Legendă:

Verde	0 - 150
Gălbui	151 - 300
Roșu	>300
Purpuri	Sectorul Industrial (nu este luat în calcul)

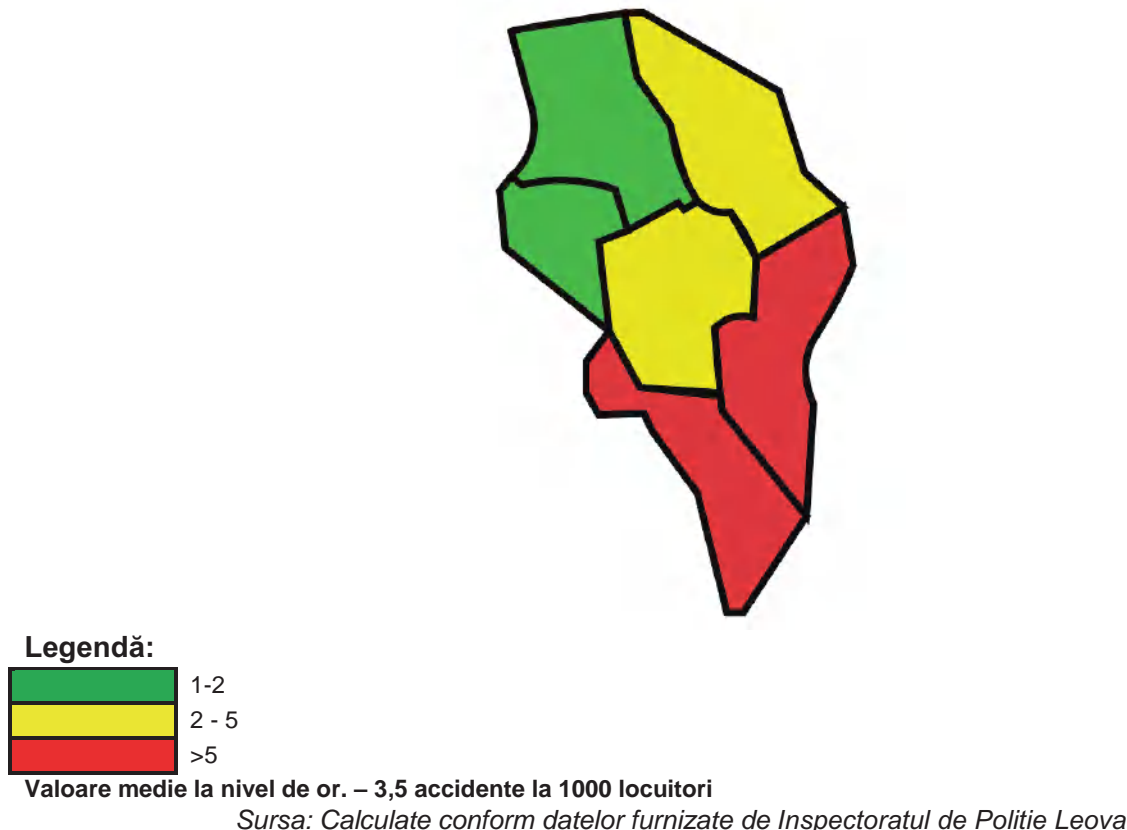
Valoare medie la nivel de or. – **360,6** persoane beneficiare de asistență socială la 1000 locuitori

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

e. Indicator - numărul de accidente rutiere

În urma analizei efectuate s-a determinat faptul că cea mai dezavantajată din punct de vedere a numărului de accidente la 1000 locuitori este zona Sud.

Figura 6. Numărul de accidente rutiere, raportat la 1000 locuitori

2.3.2. Sfera economică

Principala ramură a economiei orașului Leova este industria prelucrătoare, prezentată în prelucrarea materie prime agricole. Însă activitatea economică este distribuită neuniform. Sectorul centru este foarte activ economic, iar celelalte sectoare înregistrează simțitor mai puțină activitate industrială, comercială sau de servicii.

Economia locală este caracterizată de disponibilitatea resurselor funciare și a celor umane care sunt valorificate insuficient din cauza mai multor factori. În prezent, sectorul economic este dominat de agenții economici care desfășoară activitate în comerț, prestare servicii și agricultură. Diversificarea gamei produselor locale, procesate din materia primă crescută în localitate, cu utilizarea prioritară a resurselor de energie regenerabilă, reprezintă un potențial sporit de dezvoltare pentru sectorul agro-alimentar.

Relevanță maximă pentru determinarea zonelor degradate, o are numărul de agenți economici care activează în cele patru zone ale orașului. Acest indicator este unul progresiv, deoarece un coeficient mare atestă prezența unui fenomen pozitiv. Astfel, cu cât numărul de agenți economici

dintr-o zonă este mai mare, cu atât zona are un potențial mai mare, oferă mai multe locuri de muncă și determină creșterea nivelului de venituri și, invers, un număr mic de agenți economici relevă faptul că zona nu este atractivă pentru realizarea activităților economice.

În conformitate cu datele statistice în orașul Leova, în anul 2021 erau înregistrați 248 agenți economici, dintre care 207 cu drept de persoană juridică. Prin urmare, societăți pe acțiuni – 9 (3,6%), SRL – 117 (47,2%), 67 – întreprinderi individuale (27%), 6 întreprinderi de stat (2,5%), întreprinderi mixte cu capital străin – 3 (1,2%); întreprinderi municipale – 4 (1,6%); gospodării țărănești – 41 (16,5%) și o cooperativă (0,4%). Printre aceștia prevalează comercianții (comerț cu produse alimentare, articole vestimentare, comerț cu materiale de construcții și altele) și prestatorii de servicii (servicii turistice, de înfrumusețare, de transport, alimentare și multe altele).

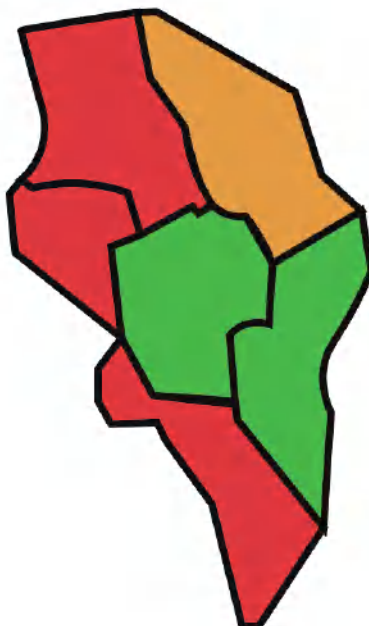
Tabelul 3. Agenții economici care activează în orașul Leova, pe zone

Ratele indicatorilor economici per 1000 locuitori	Regresiv /Progresiv	Oraș	Nord	Nou	Centru	Vest	Sud	Industrial
Agenții economici	Progresiv	18,5	7	10,6	20,5	6	5	25

Sursa: Specialistul în relații cu publicul din cadrul Primăriei Leova

Din perspectiva numărului de agenți economici, cele mai degradate zone sunt Nord, Vest și Sud. Aici, ratele indicatorilor sunt cu mult sub valoarea medie pe oraș. Acest lucru se datorează în special faptului că aceste zone sunt preponderent sectoare locative.

Figura 7. Numărul întreprinderi în or. Leova, raportat la 1000 locuitori

Legendă:

Valoare medie la nivel de or. – 18,5 întreprinderi la 1000 locuitori

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

2.3.3. Sfera de mediu

Conform datelor disponibile, în or. Leova nu sunt gunoști neautorizate. Principalele surse de poluare a aerului în orașul Leova sunt transportul auto, stațiile de alimentare cu petrol, cazangeriile instituțiilor publice, sursele de încălzire de toate tipurile din gospodăriile individuale, arderea ilegală a miriștii, deșeurile de la animale din gospodăriile personale.

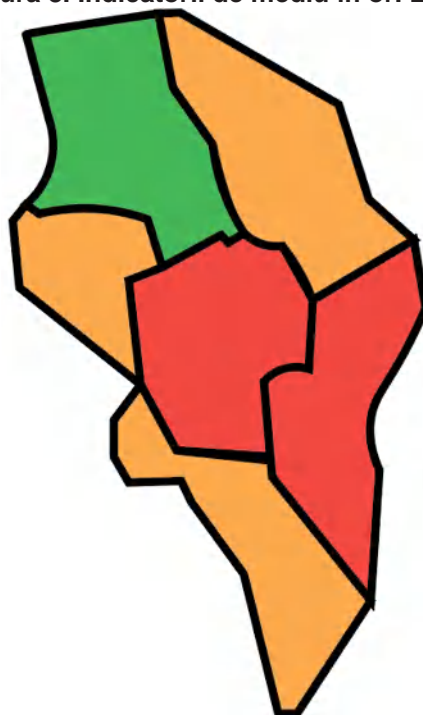
Principalul factor de degradare a solurilor este eroziunea. Activitatea economică a condus la intensificarea proceselor de degradare a terenurilor și învelișului de sol. Utilizarea exagerată a îngrășămintelor conduce la epuizarea conținutului de elemente fertile în soluri și la scăderea productivității terenurilor.

Tabelul 4. Indicatorii de mediu în or. Leova

Indicatorii de mediu	Regresiv/Progresiv	Nord	Nou	Centru	Vest	Sud	Industrial
Nivelul zgomotului în zonă	R	mediu	mare	mare	mediu	mediu	mare
Poluarea aerului	R	mediu	scăzut	mare	mediu	mare	mare
Poluarea apelor	R	scăzut	scăzut	mare	mare	mare	mare
Prezența spațiilor verzi	P	mediu	mediu	mediu	mediu	mediu	mediu

Sursa: Estimate de specialiști APL

Figura 8. Indicatorii de mediu în or. Leova

Legendă:

	Grad de poluare scăzut
	Grad de poluare mediu
	Grad de poluare mare
	Sectorul Industrial (nu este luat în calcul)

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

Analiza sferei de mediu în or. Leova a fost relativ dificil de realizat, datorită lipsei datelor disponibile. Totuși, vizitele de observare în teren au evidențiat care sunt cele mai acute probleme. În primul rând, zona industrială și centru, presupune un grad mai ridicat de poluare a mediului decât celelalte zone ale localității. Lipsa unui număr mare de populație în zona industrială, ne impune să o excludem din lista potențialelor zone de revitalizare, pe când zona centru unde trăiește cea mai mare parte a populației și sunt concentrate o mare parte a obiectivelor sociale, piața centrală și unde este mai încărcat traficul, este una din cele mai degradate din punct de vedere a mediului.

2.3.4. Sfera spațial-funcțională

La categoria spațial-funcțională au fost analizați indicatorii: numărul de instituții educaționale, instituții sportive, culturale. Facilitățile ce țin de securitate, instituții medico-sanitare sau zone de recreere nu prezintă relevanță la analiza zonelor, deoarece aceste instituții menționate deservesc populația din toate cele șase zone și se află cu preponderență în zona Centru.

Tabelul 5. Indicatorii spațial-funcționali în or. Leova

Indicatorii spațial-funcționali	Oraș	Nord	Nou	Centru	Vest	Sud	Industrial
Numărul instituțiilor educaționale	7			4	1	1	1
Numărul instituțiilor culturale	5	1	1	3	0	0	0
Numărul facilităților sportive	4	1	1	1	1	0	0

Sursa: DITS Leova

Analiza indicatorilor spațiali-funcționali ne arată că cele mai defavorizate zone din punct de vedere a prezenței instituțiilor educative este sectorul nord și sectorul nou, fapt ce se datorează perioadei recente de extindere a spațiului locativ. Locuitorii din această zonă au acces la instituțiile din apropiere, lipsa unui număr mai mare de instituții educaționale în zonă fiind o problemă majoră.

Numărul de instituții culturale este mai mare în Centru, unde sunt 3 entități, în același timp în zona Vest, Sud și Industrial aceste facilități lipsesc cu desăvârșire.

2.4. Identificarea zonelor degradate

Ținând cont de recomandările din Ghidul privind revitalizarea urbană pentru orașele din Republica Moldova, cât și din Liniile directoare privind revitalizarea urbană, s-a analizat situația celor șase zone.

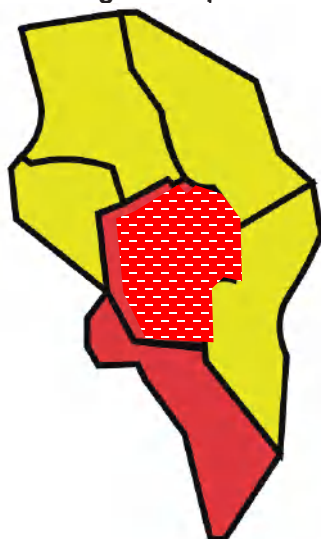
Pentru determinarea zonelor degradate, în procesul de lucru, s-a efectuat o analiză generală a tuturor categoriilor de indicatori. Pentru a fi cât mai obiectivi, grupul de lucru a oferit punctaj fiecărei zone per indicator. Totuși, o atenție sporită s-a acordat indicatorilor sociali, aceștia fiind cei mai relevanți pentru programul de revitalizare urbană. Atunci când indicatorul raportat la 1000 locuitori depășea cu aproximativ 2 ori media indicatorului pe oraș, punctajul era de 2 puncte, pentru a scoate în evidență nivelul avansat de degradare.

Astfel, într-un final, cel mai mare punctaj au obținut Centru și Sud cu 3 și respectiv 4 fenomene sociale negative. Prin urmare, aceste două zone au obținut statut de zone degradate.

2.5. Determinarea zonelor de revitalizare

Conform definiției oferite de Ghidul privind revitalizarea urbană și a Liniilor directoare privind revitalizarea urbană, zona de revitalizare este zona care cuprinde întregul teritoriu sau o parte din zona degradată, caracterizată printr-o concentrare specifică a fenomenelor negative, pentru care, datorită importanței semnificative pentru dezvoltarea locală, se intenționează implementarea revitalizării.

Figura 9. Zonile degradate și zona de revitalizare

Legendă:

	Zone degradate
	Zona propusă spre revitalizare

Sursa: Calculate conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

Astfel, în urma analizei tuturor categoriilor de indicatori, au fost determinate două zone cu cel mai înalt nivel de degradare – Zona Centru și Zona Sud. Grupul de lucru, format din membri ai

Grupului de planificare strategică și facilitatorii din partea Institutului de Dezvoltare Urbană, au efectuat o vizită în teren în zonele degradate, pentru a stabili situația de facto existentă. Astfel, în urma datelor colectate, cât și a situației existente în zone, s-a decis că Zona de revitalizare urmează a fi Zona Centru care înregistrează pe de o parte cele mai multe fenomene negative mare dar și cel mai mare potențial de dezvoltare, marcată în harta de mai sus cu roșu punctat.

Această decizie a fost fundamentată atât pe concentrarea sporită a fenomenelor negative din zonă, cât și pe potențialul de care dispune acest sector. Prin urmare, următoarele argumente au stat la baza prezentei decizii:

- numărul mare al fenomenelor negative de natură socială (șomeri, persoane social-vulnerabile, persoane cu nevoi speciale);
- potențial sporit al zonei, datorită numărului mare de agenți economici care activează în zonă.

În concluzie, zona selectată, include în sine atât fenomene negative, cât și pozitive, dar are și un potențial de dezvoltare a proiectelor de revitalizare urbană.

III. ANALIZA APROFUNDATĂ A ZONELOR DE REVITALIZARE

3.1. Instituții de învățământ din zona de revitalizare

În or. Leova sistemul de educație este organizată în 8 instituții:

- Grădinița nr.1 „Albinuța” din or. Leova
- Grădinița-creșă nr.2 „Romanița” din or. Leova
- Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”
- Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”
- Școala de arte pentru copii „Petru și Ion Teodorovici”
- Școala sportivă
- Centrul de creație din cadrul Liceului Teoretic „Constantin Spătaru”
- Centrul de zi pentru copii „Speranța”

Din instituțiile menționate 6 sunt amplasate în zona selectată pentru revitalizare urbană.

Grădinița de copii nr.2 „Romanița” este o instituție de educație timpurie amplasată în centrul orașului, spre instituție duce un drum bun, dar nu este organizată transportarea copiilor. Grădinița și-a început activitatea din 1992 cu o capacitate de 280 copii. În prezent, la grădiniță sunt înmatriculați 196 copii dintre care 71 fete și 125 băieți (196). Procesul educațional se desfășoară în 9 grupe în care copiii sunt încadrați după categorie de vârstă : grupa de creșă - 21 copii; grupa mică - 3-4 ani, 48 copii; grupa medie - 4-5ani, 38 copii; grupa mare - 5-6 ani, 63 copii; grupa pregătitoare 6-7 ani, 48 copii.

Numărul angajaților este de 36 persoane, dintre care 11 pedagogi cu vârsta medie de aproximativ 45 ani. Suprafața utilizată este de 1821,6 m² din totalul de 2111,5 m², ce constituie 86%.

Teritoriul este separat, îngrădit, înverzit reieșind din calculul minim 50% din terenul liber de construcții. Plantațiile verzi sunt utilizate pentru separarea terenurilor de joacă unul de altul. Teritoriul instituției dispune parțial de un sistem de iluminare artificial.

Clădirea este cu două nivele, cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior, iar ușile la fel sunt adaptate pentru persoanele cu cărucior. Edificiul este conectat la sistemul de aprovizionare cu apă rece centralizat, doar în veceuri și la bucătărie. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Sistemului de canalizare este centralizat și este funcțional. Veceuri sunt în interiorul clădirii și sunt funcționale, asigurate doar cu apă rece.

Sistemul de încălzire este centralizat și este funcțional, pe bază de biomasă, asigură atât încălzirea, cât și apa caldă, încălzirea este în toate zonele grădiniței, apa caldă de la colectoarele solare se distribuie numai în blocul alimentar. Centrala termică pe gaz natural necesită reparație.

Figura 10. Grădinița nr.2 „Romanița”

Printre problemele instituției pot fi menționate: competențe reduse ale personalului didactic și non-didactic pentru abordarea copiilor cu cerințe speciale; numărul mare de copii cu tulburări de limbaj în raport cu specialistul logoped din cadrul SAP; lipsa sau nedezvoltarea serviciilor de suport pentru susținerea incluziunii copiilor cu CES (cadrul didactic de sprijin, centrul de resurse în domeniul EI); competențe reduse a unor cadre didactice cu privire la cultura comunicării în limba română. Educatorii sunt discriminați în raport cu alte categorii de cadre didactice, cu referire la norma didactică și concediu.

Desemenea Instituția este afectată de următoarele constrângeri: resurse bugetare insuficiente; eficiența și transparența redusă a modului de planificare și gestionare a resurselor financiare bugetare și extra-bugetare; 2 pavilioane necesită reparație capitală, iar 3 reparație curentă; lipsa unui mecanism eficient de efectuare a inventarierii sistemice pentru cartarea necesităților instituțiilor de educație, reieșind din graficul de uzură al inventarului, cu sursa finanțării ulterior identificată; instituția nu dispune de mobilier corespunzător vârstelor; lipsa centrului de resurse pentru educația incluzivă; la nivel de instituție nu este constituită Asociația părintească; dotarea didactico-metodică, cu tehnică specializată este insuficientă; rețeaua electrică din instituție necesită renovare; sediul instituției necesită termoizolare a pereților exteriori; instituția nu dispune de teren sportiv la aer liber, dotat cu accesorii; spațiul destinat spălătoriei și blocul alimentar necesită reparație și dotare suplimentară cu tehnică.

Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, este o instituție de învățământ de circumscripție, cu capacitate planificată de 1273 elevi, care activează din anul 1977, unde își fac studiile 688 elevi dintre care 357 fete și 331 băieți, are 71 angajați dintre care 48 profesori care dețin grade didactice I și II.

Liceul este amplasat în clădire-tip construită în anul 1977 pentru 1176 de locuri cu suprafața de 7000 m². Pentru realizarea procesului educațional la dispoziția elevilor sunt puse 53 săli de clasă amenajate și înzestrate cu materiale didactice pentru instruire și diversă tehnică cum ar fi calculatoare, proiectoare, tablă interactivă, laptopuri, boxe, printere, centre muzicale, televizoare. Biblioteca liceului dispune de un fond de: literatură artistică – 20 844 unități, literatura metodică – 8 584 unități, manuale – 11 816 unități.

Figura 11. Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”

Liceul dispune de sală de sport, sală de festivități pentru 320 locuri. Pe teritoriul liceului se află un complex sportiv, care include un teren de fotbal, baschet și un teren de gimnastică, renovate recent.

Instituția este amplasată în centrul orașului, spre instituție duce un drum bun asfaltat, nu este organizată transportarea elevilor. Imobilul este în stare satisfăcătoare, necesită doar reparație curentă, acoperișul este în stare bună. Este o clădire cu mai multe nivele, este amenajată pentru a asigura accesibilitatea persoanelor cu dizabilități: sunt pante de acces, ușile clădirii sunt adaptate corespunzător, grupul sanitar permite acces acestei categorii de persoane.

Edificiul este conectat la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă rece. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Sistemul de canalizare este centralizat și este funcțional, grupul sanitar este în clădire, asigurat atât apa rece, cât și caldă. Sistemul de încălzire este centralizat, pe bază de biomasă, este prezent în toate spațiile instituției. Achitarea încălzirii nu prezintă o problemă și se face regulat.

Liceul își propune ridicarea nivelului procesului educațional ca acesta să devină mai atractiv și interesant. Optează să devină un centru de implementare a tehnologiilor în procesul educațional, fapt ce va influența ridicarea nivelului testărilor naționale la etapa primară, gimnazială și liceală. Totodată aplică relația profesor – elev, fiind una mai prietenoasă ce va asigura o colaborare bună.

Liceul Teoretic „Constantin Spătaru” este o instituție de învățământ de circumscripție, cu capacitate planificată de 840 elevi, care activează din anul 1988, unde își fac studiile 409 elevi dintre care 201 fete și 208 băieți.

Instituția are următoarele forme de învățământ: primar, gimnazial, liceal în care se încadrează 20 de clase printre care 6 clase primare, 9 clase gimnaziale, 5 clase liceale, media pe clase fiind

de 20,4 elevi. Personalul include 31 cadre didactice și 13 unități de cadre nedidactice și auxiliare.

Conform pașaportului tehnic, edificiul liceului este o clădire tip cu 3 etaje, construită în anul 1972, reconstruită capital în anul 1988 destinată pentru 830 elevi. Suprafața tuturor încăperilor este de 4567,9 m², din care 4427 m² (91%) sunt utilizate de Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”, 411 m² (9%) aparține Centrului de Creație. Liceul dispune de 27 săli (spațiu/elev - 4,16 m²), sală de sport 517 m², 2 ateliere de muncă, 2 bazine de înot neutilizate.

Edificiul este conectat la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă rece, apa este în toate zonele școlii și este disponibilă permanent. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Liceul dispune de cazangerie autonomă, conectată la rețeaua de gaz natural, dotată cu două grupuri termice „RTN” care permit menținerea regimului termic (18-200) în perioada rece a anului, precum și cazangerie la biomasă. Achitarea încălzirii nu prezintă o problemă și se face regulat. Sistemul de canalizare este centralizat și este funcțional, grupul sanitar este în clădire, asigurat atât apa rece, cât și caldă.

Figura 12. Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”

În instituție s-a implementat proiectul „Sporirea Eficienței Energetice a clădirii Liceului Teoretic ”Constantin Spătaru” din or. Leova” în valoare de 52 384 758, 00 MDL (cinczeci și două milioane trei sute optzeci și patru mii șapte sute cinczeci și opt lei, 00 bani), care s-a finalizat în luna octombrie 2021. Proiectul este implementat de Agenția de Dezvoltare Regională Sud, cu suportul Uniunii Europene și a contribuției financiare alocate de Primăria orașului Leova și Consiliul Raional Leova.

Obiectivul principal al proiectului este dezvoltarea unui proiect complet de renovare termică a clădirii cu scopul de a reduce consumul anual de energie și costurile operaționale a clădirii existente a Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”. Acest proiect prevede eficientizarea energetică a blocurilor liceului și include lucrări și soluții de eficiență energetică și lucrări complementare eficienței energetice: renovarea termică a tuturor pereților exteriori, cu plăci de izolare de 12 cm din vată minerală, înlocuirea tuturor ferestrelor/ușilor existente, renovarea acoperișurilor plate, instalarea sistemelor de ventilație (sistem centralizat pentru bucătărie/cantină și sălile de sport

mici, sistem centralizat pentru sala de sport și sala de evenimente, sistem centralizat pentru piscina interioară, unități individuale pentru 44 de săli de clasă, reactivarea sistemului existent pentru grupurile sanitare), instalarea unui sistem de protecție solară pe fațade, îmbunătățirea sistemului de iluminat interior prin înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescente vechi cu corpuri de iluminat fluorescente tubulare eficiente energetic, schimbarea utilajului din cantină.

Centrul de Creație a copiilor din or. Leova a fost deschis în anul 1964, în prezent are sediul în incinta Liceului Teoretic „Constantin Spătaru”, unde dispune de 8 săli de cală și o sală de dans cu suprafață totală de 600 m².

În anul de studii 2020-2021 au fost înscriși 160 de copii cu vârsta 5-18 ani, în 12 cercuri de artă, dans, artizanat printre care: ansamblul folcloric, arta decorativă, pictura, „Canto”, „Degețica”, „Vedeta”, „Fantezie”.

În Centrul de creație a copiilor activează 8 cadre didactice dintre care 4 cu studii superioare și 4 cu studii medii speciale.

Periodic instituția organizează evenimente cultural-artistice printre care: „Petalele verii”, „Ziua ușilor deschise”, Concurs de desen „Culorile toamnei” și „Lumea în viziunea copiilor”, Hramul instituției „Sfântul Andrei”, Concursul expoziție „În împărăția fulgilor de nea” și „Fantezii de primăvară”, concursul „Mărțișor”, concursul „Oul de paște”, concursul de dansuri naționale și altele.

Figura 13. Centrul de Creație

Baza activității instituției o constituie programul anual de activitate. Instituția colaborează cu partenerii locali printre care Liceul Teoretic „Constantin Spătaru”, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, grădinița nr.1 și grădinița nr.2, Casa de cultură. Printre problemele instituției sunt: insuficiența echipamentului specializat, mobilierului, rechizitoriului.

Școala sportivă din or. Leova. Activitatea școlii sportive se desfășoară în conformitate cu Regulamentul Școlilor Sportive aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 463

din 28.04.2006, actele legislative ale organelor se stat în domeniul educației fizice și sport, Hotărârile Ministerului Tineretului și Sportului, Dispozițiile Consiliului Raional și Direcției Învățământ al Consiliului Raional Leova.

Școala sportivă din orașul Leova a fost înființată pe data de 30 septembrie 1960. În această instituție educațională se educă și antrenează discipoli la categoriile de sport: fotbal, judo, gimnastică la trambulină, luptă liberă.

Obiectivele de bază:

- antrenarea copiilor în practicarea sportului de masă și cel de performanță;
- antrenarea sănătății și dezvoltarea fizică generală prin promovarea pe toate căile a modului sănătos de viață;
- pregătirea rezervelor sportive și completarea lotului național al Republicii Moldova.

Instituția este frecventată de 225 elevi din raionului Leova, ceia ce constituie 15 grupe de copii de diferite vârste, la 169 ore săptămânal, ghidați de 9 cadre didactice (antrenori). După nivelul de pregătire sunt 9 cadre didactice cu studii superioare, de asemenea 1 angajat cu grad didactic superior, 2 cu grad didactic I, 1 cu grad didactic II. Personal auxiliar: 1 asistent medical (la 0,5 unitate); 2 paznici (la 2 unități); 4 servitoare (la 2,25 unități); 1 muncitor (la 1 unitate); 1 măturător (la 0,25 unitate); șef de gospodărie (la 0,25 unitate); operator la cazanele de biomasă și gaze (la 0,5 unitate).

Figura 14. Școala sportivă

Școala sportivă dispune de cazangerie care utilizează în calitate de combustibil biomasă și cazangerie pe gaze naturale. În anul 2015 au fost schimbate toate geamurile fiind instalate cu termopan, în anul 2017 a fost schimbat acoperișul. În 2018 a fost instalată sistema anti incendiară și 2 camere video, sa schimbat ușile de plastic, a fost schimbat podul din sala mare, toată sistema de iluminare, podeaua.

Centrul de zi pentru copii „Speranța”. Serviciul a fost deschis în anul 2009 în baza Proiectului „O familie pentru orice copil” lansat în 2009 de Consiliul Raional Leova în parteneriat cu Consiliul Județean Vaslui și Primăria or. Leova. Proiect finanțat de Programul UE TACISS CBC 2005-2006.

Misiunea Serviciului este de a preveni abandonul și instituționalizarea copilului. Dezvoltarea deprinderilor de viață individuală, orientare școlară pentru copii. Acordă activitate de sprijin, consiliere pentru părinți sau reprezentanți legali, precum și pentru persoane care au în îngrijire copii.

Servicii prestate și activități desfășurate sunt: servicii de petrecere calitativă a timpului liber, servicii de consiliere a copiilor și familiei, servicii de asistență și îngrijire, dezvoltarea deprinderilor de viață, activități educative și ludice, activități sportive, activități de creativitate.

Capacitatea serviciului este de 25-30 de beneficiari, copii cu vârste 7-16 ani (copii din familii numeroase, copii din familii defavorizate, copii din familii monoparente, copii orfani, copii plasați în APP, CCTF, APPS, copii cu CES, copii adoptați sau în custodie).

Personal specializat: Director, 1 pedagog social, 1 psiholog social, 1 asistentă socială.

Personal auxiliar: 1 bucătar, ogrădar (0,5), responsabil de curățenie (0,5), operator (0,5).

Figura 15. Centrul de zi pentru copii „Speranța”

Concluzii:

Analizând starea instituțiilor educaționale, se recomandă ca administrația Publică Locală de nivelul I și II, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în:

- ✓ Reparația și modernizarea clădirilor în corespundere cu normativele în vigoare;
- ✓ Dotarea instituțiilor cu echipamente, mobilier și fond de carte;
- ✓ Îmbunătățirea infrastructurii sportive și de joacă în cadrul instituțiilor de învățământ.

3.2. Instituții de cultură în zona de revitalizare

Casa de Cultură „Petre și Ion Aldea- Teodorovici” a fost înființată în anul 1967. Prin decizia 1.24 din data de 20.02.2018, Consiliul Orașenesc Leova conferă Casei de Cultură numele „Petre și Ion Aldea-Teodorovici”.

Edificiul instituției se află într-o stare bună, dispune de o Sală mare de spectacole cu 500 locuri, Sala Mică, foaier, cabina de machiaj și 8 birouri.

În cadrul Casei de Cultură „Petre și Ion Aldea- Teodorovici” activează 8 colective artistice:

1. Orchestra de Fanfară fondată în anul 1969, cu titlul „model” de gradul I, format din 15 participanți.
2. Ansamblul de muzică și dans „Pruteanca” fondat în anul 2012, cu titlul „model” de gradul I, format din 45 participanți.
3. Formația folclorică pentru copii „Opincuța” fondată în anul 1995, cu titlul „model” de gradul I, format din 20 participanți.
4. Formația folclorică pentru maturi „Băștinași” fondată în anul 2018, cu titlul „model” de gradul I, format din 18 participanți.
5. Clubul de dans „Creativ” fondat în anul 2006, format din 80 participanți.
6. Clubul tinerilor meșteri populari fondat în anul 2019, format din 15 participanți.
7. Clubul amatorilor de teatru „Țândărel” fondat în anul 2020, este format din 16 participanți.
8. Cenaclul literar „Luceafărul” fondat în anul 2015, format din 12 participanți.

Figura 16. Casa de cultură

Biblioteca Publică raională a fost înființată în anul 1944, inițial a fost adăpostită într-o mică încăpere, dispunând de un fond de circa 100 cărți. Treptat acesta a crescut, astfel că, în anul 1952 acesta ajunge până la 7 290 de exemplare de cărți pentru utilizarea beneficiarilor la domiciliu.

Potențialul informațional al Bibliotecii cuprinde în prezent 80 150 vol. documente: cărți, reviste, ziare, discuri etc. inclusiv în limba română – 21 781 volume (26%).

Biblioteca include în structura sa Serviciul Fonduri, Serviciul informativ-bibliografic și consultativ, Serviciul Relații cu publicul și filiala copii. Astăzi biblioteca oferă următoarele servicii:

- Împrumut cărți și documente la domiciliu pentru adulți și copii;
- Consultare de documente la sălile de lectură;
- Informații și referințe bibliografice;
- Împrumut interbibliotecar;
- Servicii de Internet Gratuit.

Datorită participării programul-pilot al proiectului „NOVATECA”, în anul 2013 a avut loc Lansarea primului Centru Regional de formare a bibliotecarelor din Republica Moldova în cadrul „Novateca”.

Anual sunt deserviți circa 3 000 cititori, iar publicațiile consultate ating cifra de 85 000 de exemplare, frecvența fiind de 35 000.

Biblioteca Publică Leova facilitează accesul la serviciile sale pentru toate categoriile de utilizatori, în mod egal. Serviciile bibliotecii presupun activități, programe relevante în curs de desfășurare, organizate de bibliotecă pentru a satisface necesitatea membrilor comunității de a se informa, de a comunica, de a se instrui, dezvolta și a se recrea.

Prin implicare activă, Biblioteca publică Leova a devenit o instituție recunoscută la nivel local, apreciată de comunitate, într-o relație de colaborare foarte bună cu diferite instituții.

Figura 17. Biblioteca Publică raională

Muzeul de Istorie și Etnografie a fost fondată în 1973 și are ca sarcină achiziționarea, conservarea, expunerea colecțiilor de bunuri culturale. Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Leova, conform Regulamentului de organizare și funcționare, a fost fondat de DCTTS a CR Leova și înregistrat de Ministerul Culturii al Republicii Moldova în Registrul național al muzeelor, cu nr. 041 din 18 mai 2004, ca o instituție de cultură ce funcționează în conformitate cu prevederile Legii muzeelor nr. 262 /2017.

Colecția muzeului constituie – 10 655 obiecte. Colecțiile tematice se referă la: istorica, etnografica, documentară, literară, numismatică, filatelică. O expoziție impresionată este cea dedicată fraților Petru și Ion Aldea Teodorovici Muzeul dispune de 2 săli de expoziție: „Leova oraș vechi”, „ Leova – contemporană”. Expoziția uneltelor agricole a muzeului de istorie și etnografie Leova Lecții tematice: Istoria orașului Leova, Costumul național, Meșteșugăritul de la sudul Moldovei, Bucătăria Moldovenească, Bancnote și monede din sec.19, Ceramica din secol în secol.

Muzeul, este instituția ce oferă publicului posibilitatea de a descoperi colecțiile, pentru inspirație, învățare și fac accesibil patrimoniul unic, pe care le păstrează în folosul societății.

În concordanță cu aceste orientări teoretice, funcțiile muzeale de constituire și dezvoltare, evidența, cercetare, conservare, restaurare, valorificare culturală, educativă și științifică a bunurilor culturale cu valoare istorică, documentară, artistică, etnografică, naturală, memorială și tehnică, din cele mai vechi timpuri până în prezent, semnificative pentru istoria și cultura națională și universal, se adaugă funcții educaționale, de comunicare, orientate către formarea noului public.

Figura 9. Muzeul de Istorie și Etnografie

Concluzii:

Analizând starea instituțiilor culturale, se recomandă ca administrația Publică Locală de nivelul I și II, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în:

- ✓ Reparația și modernizarea clădirilor în corespundere cu normativele în vigoare;
- ✓ Dotarea instituțiilor cu echipamente, mobilier și fond de carte;
- ✓ Menținerea fondului de exponate în cadrul Muzeului.

3.3. Instituții de sănătate în zona de revitalizare

Serviciile medicale. În localitatea Leova activează **Centrul de Sănătate Publică**, cu o capacitate de 3 mii persoane și un număr de 70 angajați.

Instituția este amplasată la centrul orașului, iar spre instituție duce un drum în bun asfaltat, accesibil pentru transport. Imobilul este în stare nesatisfăcătoare, necesită reparație capitală, acoperișul pe alocuri curge. Este o clădire cu 2 nivele, este asigurat cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior și ușile sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Instituția este conectată la sistemul de aprovizionare cu apă centralizat de apă rece. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Sistemul de încălzire este pe bază de gaze naturale și este prezent în toate spațiile instituției, în mod permanent. Rețeaua de canalizare este centralizată. Grupul sanitar este în interiorul clădirii și este asigurat cu apă rece și apă caldă.

Tabelul 6. Instituțiile de sănătate prezente în localitate.

Instituția	Tipul / statutul	Capacitatea totală / Beneficiarii reali	Serviciile prestate	Personalul angajat
Centrul de Sănătate Publică Leova	Instituție medico-sanitară publică.	3000, populația din oraș și raion	Centru medical, asistență medicală primară, medici de familie	70
Spitalul Raional Leova	Instituție Publică (24/24)	110 paturi	activități de asistență spitalicească, toate pofilele	160
Stația Zonală de Asistență Medical-Urgentă Cahul, filiala Leova (AMU)	Instituție medico-sanitară publică. Asistență medicală urgentă la etapa de prespital. (24/24)	Întreg raionul Leova	asigură în regim non-stop asistența medicală urgentă populației din aria de deservire la etapa de prespital AMU	53
Centrul de Medicină Preventivă Raional Leova	Medicina preventivă. Supraveghere sanitaro-epidemiologică	48% din populație	punct de colectare analize; control și prevenirea bolilor; inspecții (școli, grădinițe, stomatologii, spitale, etc.)	11

Sursa: Primăria Leova

Spitalul Raional Leova. Instituția are o capacitate de 110 persoane, în cadrul căruia activează 160 angajați, este amplasată la centrul orașului, iar spre instituție duce un drum în bun asfaltat, accesibil pentru transport. Imobilul este în stare satisfăcătoare, necesită doar reparație curentă, acoperișul pe alocuri curge. Este o clădire cu 3 nivele, este asigurat cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior și ușile sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Instituția este conectată la sistemul de aprovizionare cu apă centralizat de apă rece, apa este disponibilă permanent, în toate zonele clădirii. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Rețeaua de canalizare este centralizată. Grupul sanitar este în interiorul clădirii și este asigurat cu apă

rece și apă caldă. Sistemul de încălzire este pe bază de gaze naturale și este prezent în toate spațiile instituției, în mod permanent.

În localitate activează **Stația Zonală de Asistență Medical-Urgentă Cahul, filiala Leova (AMU) (urgența)**, în cadrul căruia activează 53 angajați.

Instituția asigură în regim non-stop asistența medicală urgentă populației din aria de deservire la etapa de prespital AMU este amplasată la centrul orașului, spre instituție duce un drum în stare satisfăcătoare, accesibil pentru transport. Imobilul este în stare satisfăcătoare, necesită doar reparație curentă a încăperilor. Instituția este asigurată cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior, ușile sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Instituția este conectată la sistemul de aprovizionare cu apă centralizat de apă rece, apa este disponibilă permanent, în toate zonele clădirii. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Rețeaua de canalizare este centralizată, grupul sanitar este în interiorul clădirii și este asigurată doar cu apă rece. Sistemul de încălzire este centralizat, pe bază de gaz, și este prezent în toate spațiile instituției, în mod permanent, asigură atât încălzirea, cât și apa caldă.

Centrul de Medicină Preventivă Raional Leova. Instituția, în cadrul căruia activează 11 angajați, este amplasată la centrul orașului, spre instituție duce un drum în stare satisfăcătoare, accesibil pentru transport. Imobilul este în stare satisfăcătoare, necesită reparație capitală a încăperilor. Instituția nu este asigurată cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior, ușile nu sunt adaptate pentru persoane cu cărucior. Instituția este conectată la sistemul de aprovizionare cu apă centralizat de apă rece, apa este disponibilă permanent, în toate zonele clădirii. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Rețeaua de canalizare este centralizată, grupul sanitar este în interiorul clădirii și este asigurată cu apă rece și caldă. Sistemul de încălzire este centralizat, pe bază de gaz, și este prezent în toate spațiile instituției, în mod permanent, asigură atât încălzirea, cât și apa caldă.

Concluzii:

Capacitatea obiectelor ocrotirii sănătății nu se conformează normativelor în vigoare, în oraș se resimte insuficiența de calitate, diversitate și oportunitate în serviciile prestate, care la rândul său se reflectă negativ asupra sănătății populației. Respectiv administrația Publică Locală de nivelul I și II, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în reparația și modernizarea clădirilor în corespundere cu normativele în vigoare

3.4. Zone de agrement

Zonele de agrement. În raza zonei de revitalizare există următoarele elementele de capital natural și de infrastructură pentru odihnă și agrement :

- ✓ 1 parc public;
- ✓ 1 teren amenajat de joacă pentru copii.

Principala zonă de agrement a orașului Leova, este Parcul orașenesc cu o suprafață totală de 3,5 ha. În zona de revitalizare există un teren amenajat pentru copii. Dotarea parcului central cu mobilier stradal și facilități este modestă, chiar insuficientă pentru necesitățile orașului și nu integrează subzone specifice funcționale (zone pentru odihnă activă, terenuri de joacă pentru copii suficiente etc.).

3.5. Fondul locativ

Fondul locativ construit la 01.01.2021 în orașul Leova era constituit din 4.397 gospodării, dintre care: 1.907 apartamente, 2.490 case de locuit. inclusiv apartamente în 61 blocuri locative (2 etaje – 33; 3 etaje – 10; 4 etaje – 4; 5 etaje – 14). Suprafața totală a fondului locativ la 01.01.2021 a fost de 281.564 m², din care în blocuri cu apartamente – 87.452 m² , în case individuale – 194.112,6 m².

Cea mai mare parte (circa 80-90%) a blocurilor multietajate cu regim mai mare de 3 etaje, este amplasată în zona de revitalizare. Peste 90% dintre acestea sunt construite în perioada 1950-1990.

Privatizarea spațiului locativ, care a demarat în anul 1993, nu a schimbat atitudinea cetățenilor față de blocurile de locuit. Procesul de privatizare nu a fost urmat de reglementările necesare pentru stabilirea drepturilor și obligațiile proprietarilor în raport cu proprietatea comună. Locatarii blocurilor de locuit continuă să aștepte subvenții de la Primărie orașului ori de la stat pentru mentenanța, reparația ori salubritatea blocurilor și curților.

Figura 19. Fond locativ vechi

Spațiul comun al cartierelor blocurilor locative vechi, se folosește impropriu și neglijent. În multe zone, în special acolo unde locuitorii au un statut socio-economic precar, spațiile verzi, locurile de joacă și sport nu sunt întreținute. Unul dintre motivele principale fiind numărul redus al asociațiilor de locatari, dar și capacitatea de plată scăzută a populației.

Concluzii:

Analiza indică necesitatea unor intervenții în vederea revitalizării blocurilor locative existente precum și a spațiilor comune în vederea prelungirii termenului de exploatare a locuințelor din blocurile cu multe nivele, reducerea consumului și pierderilor de energie, îmbunătățirea condițiilor de trai și aspectului estetic a clădirilor dar și al cartierelor rezidențiale.

IV. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A ZONEI DE REVITALIZARE

Obiectivele PRU al or. Leova rezultă din analiza aprofundată a zonelor de revitalizare, răspund la cele mai importante nevoi ale sale, se concentrează pe găsirea unor soluții eficiente și eliminarea fenomenelor negative pe fiecare domeniu. În același timp, obiectivele Programului se bazează pe potențialul de dezvoltare al zonelor de revitalizare identificate și indicate în diagnostic.

VIZIUNE: Viață demnă pentru locuitorii Zonelor Centru și Vest prin îmbunătățirea condițiilor de învățământ, zonelor de odihnă și agrement.

Obiectivele specifice ale PRU al orașului Leova sunt:

OS1. Îmbunătățirea condițiilor educaționale în zonele de revitalizare

OS2. Modernizarea spațiilor de odihnă și agrement

OS3. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare

OS4. Revitalizarea fondului de locuințe

Proiectele de revitalizare au fost grupate în două categorii. Prima, proiectele de bază, în care fiecare din ele sunt marcate cu numere, conține o listă a angajamentelor de bază care au o importanță majoră pentru proces. Aceste angajamente de bază au fost descrise detaliat în ceea ce privește domeniul de aplicare, costurile și grupurile țintă. Finanțarea acestor proiecte nu este încă asigurată, prin urmare, cadrul financiar a fost stabilit orientativ.

A doua categorie include caracteristicile proiectelor complementare, care nu pot fi definite în mod exact la etapa de pregătire a Programului. Definirea unui cadru general pentru proiectele complementare va permite ca în viitor să se includă în sfera de aplicare a Programului activitățile care vor contribui la realizarea obiectivelor Programului și vor fi formulate în timpul implementării acestuia (de exemplu, de către entitățile care se vor implica apoi în implementarea Programului).

V. PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ

5.1. Proiecte de bază

Nr proiectului	1
Titlul proiectului	Modernizarea Grădiniței Nr. 2 „Romanița”
Obiectiv specific	OS 1
Localizarea	Strada Ștefan Cel Mare și Sfânt 44
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii zonelor de revitalizare
Descrierea proiectului	<p>Proiectul presupune îmbunătățirea condițiilor educaționale, precum și creșterea accesului, calității și a atractivității educației preșcolare în ZR prin modernizarea și renovarea Grădiniței nr.2 „Romanița”. Dezvoltarea instituțională se va realiza printr-un complex de intervenții privind reparația capitală a clădirii, inclusiv a spațiilor interioare, schimbarea acoperișului, reabilitarea sistemului termic, modernizarea rețelelor electrice, reabilitarea sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare, reabilitarea sistemului de iluminat exterior, reabilitarea pavajului, izolarea termică a pereților exteriori, schimbarea ferestrelor, ușilor și alte măsuri de eficiență energetică.</p> <p>Totodată, proiectul prevede construcția unei rampe de acces pentru copii cu mobilitate redusă, dotarea instituției cu echipamente, lenjerie, jucării educaționale și mobilier nou, precum și amenajarea mobilierului de exterior și locurilor de joacă, spațiilor sportive, platformei pentru colectarea deșeurilor, precum și crearea unei zone verzi cu gazon natural, flori și arbuști.</p> <p>Proiectul conține o componentă soft care prevede activități privind promovarea educației incluzive, dezvoltarea managementului instituției, perfecționarea profesională a personalului instituției, dezvoltarea ofertei educaționale, precum și dezvoltarea unor parteneriate și proiecte locale, naționale și internaționale care să asigure implicarea instituției în viața comunității locale.</p>
Cost estimativ	12 mil MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 10 % Fonduri naționale – 20%
Rezultate estimate	Modernizarea condițiilor de învățământ în Grădinița nr.2
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru modernizarea instituției preșcolare

Nr proiectului	2
Titlul proiectului	Crearea condițiilor de joacă pentru copii din or. Leova
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	(str. Eminescu 51, str. Hașdeu 3, str. Eminescu 49, str. Varlaam 10, str. Independenței 11, str. Independenței 23, str. Independenței 48, str. Alexandru cel bun 43, str. Stefan cel Mare 67, str. Bogdan Petriceicu Hașdeu 22)
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii zonelor de revitalizare
Descrierea proiectului	<p>Curțile blocurilor locative din Zonele de Revitalizare trebuie regândite ca spații publice partajate. Proiectul presupune amenajarea locurilor de joacă pentru copii pentru interacțiunea copiilor de diferite vârste și realizarea activităților de recreere. În acest sens, proiectul prevede:</p> <ul style="list-style-type: none"> Instalarea complexelor de joacă pentru copii; instalarea băncilor și grupurilor de bănci dotate cu pergole acoperite de vegetație; instalarea meselor pentru șah și/sau tablelor de șah supradimensionate.
Cost estimativ	1,5 mil MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 10 % Fonduri naționale – 20%
Rezultate estimate	Crearea condițiilor de joacă pentru copii din zonele de revitalizare
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	11 terenuri de joacă pentru copii amenajate

Nr proiectului	3
Titlul proiectului	Crearea condițiilor de odihnă și agrement pentru locuitorii or. Leova
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	Str. Mitropolit Varlam 11
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii zonelor de revitalizare
Descrierea proiectului	<p>O zonă sănătoasă și fericită este zona în care există spații destinate activităților de odihnă și agrement. Proiectul presupune amenajarea parcului public orășenesc Leova. Parcul va fi dotat cu:</p> <ul style="list-style-type: none"> lucrări de amenajare a spațiilor verzi; instalarea băncilor și grupurilor de bănci dotate cu pergole acoperite de vegetație; amenajarea mobilierului stradal creativ (ex. leagăne, șezlonguri urbane);

	<ul style="list-style-type: none"> instalarea meselor pentru șah și/sau tablelor de șah supradimensionate; amenajarea spațiilor publice destinate persoanelor cu mobilitate redusă (ex. leagăn special destinat pentru aceste persoane).
Cost estimativ	3 mil MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 20 % Fonduri naționale – 80%
Rezultate estimate	Crearea condițiilor de odihnă și agrement pentru locuitorii or. Leova
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Suprafața de parc public amenajată

Nr proiectului	4
Titlul proiectului	Construcția trotuarelor (str. Ștefan cel Mare, str. B. P. Hașdeu, str. Independenței, str. M. Eminescu)
Obiectiv specific	Crearea condițiilor bune pentru deplasarea pentru copii, persoane în etate și a tuturor locuitorilor orașului Leova
Localizarea	Or. Leova, str. Ștefan cel Mare, str. B. P. Hașdeu, str. Independenței, str. M. Eminescu
Instituția responsabilă	Primăria Or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii străzilor str. Ștefan cel Mare, str. B. P. Hașdeu, str. Independenței, str. M. Eminescu
Descrierea proiectului	Străzile Ștefan cel Mare, str. B. P. Hașdeu, str. Independenței, M. Eminescu sunt artere principale ale orașului Leova, pe care sunt amplasate și funcționează instituții publice de importanță socială și respectiv, sunt mult utilizate de către cetățeni, iar ele aflându-se în stare deplorabilă și greu accesibile. Prin prezentul proiect se propune construcția trotuarelor pe str. Ștefan cel Mare, str. B. P. Hașdeu, str. Independenței, Mihai Eminescu, pe care sunt amplasate aceste obiective publice.
Cost estimativ	32,0 mln lei
Sursa de finanțare	Buget local (BL), Fondul rutier, parteneri de dezvoltare(PA), agenți economici (AE), contribuția cetățenilor
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> 20 km de trotuar amenajat; Schimbarea pozitivă a aspectului orașului; Condiții bune de deplasare; Trotuare construite conform normelor stabilite.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Nr. km de trotuare construite

Nr proiectului	5
Titlul proiectului	Extinderea sistemului de iluminare stradală în or. Leova
Obiectiv specific	Îmbunătățirea condițiilor de deplasare și trai în or. Leova
Localizarea	Or. Leova, raionul Leova
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii străzilor neiluminate ale or. Leova
Descrierea proiectului	<p>Orașul să confruntă cu problema iluminării stradale insuficiente, care afectează siguranța și sănătatea cetățenilor, deplasarea pe drumuri pe timp de noapte, creșterea infracțiunilor (furturi, accidente etc). Proiectul prevede extinderea iluminatului stradal în zonele neiluminate (5% din totalul străzilor or. Leova).</p> <p>Activități cheie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ajustarea contractului curent electric cu operatorul serviciului; 2. Elaborarea caietului de sarcini și organizarea tenderului; 3. Selectarea și contractarea operatorului economic pentru realizarea lucrărilor de construcție; 4. Executarea lucrărilor de construcție 5. Participarea cetățenilor în procesul de monitorizare a lucrărilor; 6. Proceduri de aprobare și darea în exploatarea rețelelor construite.
Cost estimativ	1,2 mln lei
Sursa de finanțare	Bugetul local, Bugetul raional, FEE, Surse extrabugetare
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> • 20 km de rețele de iluminarea stradală construită; • Îmbunătățirea condițiilor de trai a cetățenilor or. Leova; • Creșterea securității cetățenilor și reducerea infracțiunilor; • Reducerea accidentelor rutiere pe timp de noapte în localitate; • Reducerea cazurilor de traumatism; • Atracția comunității pentru investiții.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	<ul style="list-style-type: none"> • Proces-verbal de recepție aprobat; • Distanța rețelei construite, performanță; • Număr de străzi iluminate.

Nr proiectului	6
Titlul proiectului	Colectarea selectiva a deșeurilor de la sectorul de case individuale
Obiectiv specific	Informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale
Localizarea	Or. Leova
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova

Grupurile țintă	Locuitorii caselor individuale din or. Leova
Descrierea proiectului	În or. Leova, sectorul caselor individuale nu este dotat cu echipament de colectare selectivă a deșeurilor, ceea ce duce la îngreunarea procesului de colectare a deșeurilor, cit și poluarea mediului înconjurător. Proiectul presupune inițierea campaniei de informare a cetățenilor locuitori ai caselor individuale privind sistemul de colectare selectivă a gunoiului și instalarea echipamentelor de rigoare.
Cost estimativ	4,0 mln lei
Sursa de finanțare	Bugetul local, Surse extrabugetare
Rezultate estimate	- 35% de deșeuri reciclabile colectate separat
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Nr, % de deșeuri reciclabile colectate separat; Nr. locuitori informați.

Nr proiectului	7
Titlul proiectului	Extinderea rețelelor de canalizare în zona de revitalizare
Obiectiv specific	Îmbunătățirea condițiilor de trai și a condițiilor igienico-sanitare a populației
Localizarea	Or. Leova
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii străzilor vizate
Descrierea proiectului	În implementarea proiectului se propune: Schimbarea țevelor uzate; extinderea sistemelor noi; Activități: <ol style="list-style-type: none"> 1. Proiectarea rețelelor de canalizare; 2. Pregătirea caietului de sarcini; 3. Organizarea achiziției publice; 4. Contractarea antreprenorului; 5. Supraveghere tehnică și e autor; 6. Executarea lucrărilor de construcții a rețelelor; 7. Executarea lucrărilor de construcții a stației de epurare; 8. Darea în exploatare.
Cost estimativ	10,0 mln lei
Sursa de finanțare	Bugetul local, GIZ, FEN, ADA, programe investiționale, Parteneri din zona transfrontalieră
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> • 90% din gospodării conectate
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	60% de rețele construite

Nr proiectului	8
Titlul proiectului	Reparația drumurilor în varianta albă (cca 10 km)
Obiectiv specific	Îmbunătățirea infrastructurii drumurilor
Localizarea	Or. Leova, raionul Leova
Instituția responsabilă	Primăria or. Leova
Grupurile țintă	Locuitorii străzilor vizate
Descrierea proiectului	În or. Leova 30 km de drum sunt într-o stare deplorabilă, care necesită reparații capitale, pentru a permite circulația normală atât a cetățenilor cât și a mijloacelor de transport speciale (ambulanța, pompieri, poliția etc.). Activități: 1. Aprobarea lucrărilor la ședința consiliului orășenesc; 2. Aprecieria surselor financiare; 3. Elaborarea devizului și proiectului tehnic. 4. Construcția și reparația drumurilor.
Cost estimativ	10,0 mln lei
Sursa de finanțare	Bugetul local, Bugetul raional, Fondul Rutier, Surse extrabugetare
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> • 10 km de drumuri reparate
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Nr. km de drum reparat

5.2. Proiecte complementare.

Nr proiectului	A
Titlul proiectului	Inițiative comune – condiție a dezvoltării orașului
Descrierea proiectului	<p>Proiectul își propune ca obiectiv susținerea activităților comune realizate de către locuitorii ZR care sunt menite să sporească interacțiunea socială, să consolideze încrederea între locuitori, să diminueze segregarea spațială și să stimuleze parteneriate eficiente.</p> <p>Implementarea proiectului va fi asigurată de Grupul local de inițiativă care prin intermediul interacțiunii cu locuitorii (dezbateri, consultări publice, sondaje, studii), va elabora un calendar al activităților sociale și culturale pentru coagularea comunității locale.</p> <p>Astfel, se prevede organizarea și desfășurarea sărbătorilor, expozițiilor, festivalurilor, concertelor, picnicurilor, concursurilor, competițiilor sportive și a altor</p>

	activități menite să sporească coeziunea socială. Totodată, proiectul presupune o implicare activă a organizațiilor”, dar și a administrației publice locale, instituțiilor publice, a agenților economici și organizațiilor neguvernamentale.
Cost estimativ	200 000 MDL
Surse de finanțare	Surse externe

Nr proiectului	B
Titlul proiectului	Spațiul social – spațiul care unește
Descrierea proiectului	<p>Proiectul prevede amenajarea unui spațiu social în ZR sub forma unui cinematograful în aer liber. Obiectivul general constă în creșterea calității vieții în ZR prin diversificarea infrastructurii urbane ca factor care stimulează interacțiunea dintre membrii societății, contribuie la îmbunătățirea accesului la cultură și valorificarea potențialului cultural.</p> <p>Activitatea cinematografului în aer liber va fi coordonată de către Grupul local de inițiativă care va fi responsabil de organizarea evenimentelor culturale comune pentru locuitorii zonei. Astfel, în baza unui plan de activități elaborat în comun cu locuitorii ZR, vor fi desfășurate concerte, expoziții, proiecții de film etc. Totodată, spațiul cultural va putea fi utilizat pentru desfășurarea atelierelor de instruire, workshop-urilor, organizate de către organizații neguvernamentale și grupuri de inițiativă din oraș. Totodată, spațiul cultural va atrage locuitorii din zonele din apropiere, generând potențial pentru dezvoltarea economică la nivel local.</p> <p>În același context, proiectul oferă oportunitatea unui parteneriat între comunitatea locală și administrația publică, care va fi implicată în organizarea evenimentelor culturale.</p>
Cost estimativ	500 000 MDL
Surse de finanțare	Surse externe

Nr proiectului	C
Titlul proiectului	Reabilitarea infrastructurii rutiere și pietonale în ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune reabilitarea infrastructurii urbane a ZR și îmbunătățirea accesibilității în zonă. În acest

	<p>sens, proiectul prevede realizarea lucrărilor de modernizare, reparații și întreținere a acceselor rutiere și pietonale, inclusiv reabilitarea rețelelor subterane, precum și amenajarea parcărilor din curțile blocurilor de locuințe și evacuarea garajelor neautorizate. Totodată, proiectul prevede modernizarea celor 2 (două) stații de transport public și securizarea trecerilor de pietoni.</p> <p>Proiectul conține o componentă soft privind organizarea campaniilor de informare, activităților educaționale, activităților comunitare privind siguranța rutieră etc.</p>
Cost estimativ	10 mil MDL
Surse de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 10% Fonduri naționale – 70 %

Nr proiectului	D
Titlul proiectului	Îmbunătățirea eficienței energetice a blocurilor de locuințe din ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede reabilitarea blocurilor de locuințe din ZR prin implementarea măsurilor de eficiență energetică. Astfel, se prevede îmbunătățirea eficienței energetice a 5 blocuri de locuințe.
Cost estimativ	20 mil MDL
Surse de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 10% Fonduri naționale – 70 %

VI. CADRUL FINANCIAR

Cadrul financiar al programului este reprezentat prin intermediul tabelului financiar. În așa mod se realizează o proiecție financiară simplificată a acțiunilor ce urmează a fi întreprinse în zona de revitalizare.

Tabelul financiar al PRU Leova indică, cu aproximație, sumele necesare pentru atingerea obiectivelor de revitalizare și pentru implementarea cu succes a propunerilor de proiect. Totodată, în tabel se menționează care sunt sursele publice/private de finanțare a programului. Prin urmare, tabelul financiar oferă o mai mare credibilitate programului de revitalizare.

Tabelul 7. Cadrul financiar al PRU, MDL

Proiecte	Surse publice			Surse private	Suma
	Proprii	Naționale	Externe		
Proiecte de bază	11.055.000	36.850.000	22.110.000	3.685.000	73.700.000
Proiecte complementare (estimate)	4.605.000	15.350.000	9.210.000	1.535.000	30.700.000
Suma	15.660.000	52.200.000	31.320.000	5.220.000	104.400.000

VII. IMPLEMENTAREA ȘI MANAGEMENTUL PROGRAMULUI DE REVITALIZARE

Revitalizarea urbană reprezintă un proces cu o abordare complexă și inovatoare, formată dintr-un ansamblu de activități cuprinzătoare, desfășurate de diverse părți interesate, care trebuie corelate pentru a obține rezultate integrate în toate domeniile de intervenție. Acest fapt determină necesitatea de a gestiona acest proces într-o manieră continuă, eficientă și bazată pe parteneriat.

Principalul instrument pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană al or. Leova va fi Consiliul de Coordonare a procesului de revitalizare urbană în or. Leova, care va asigura implementarea PRU al or. Leova. Președintele Consiliului va fi primarul or. Leova. Specialistul în atragerea investițiilor va fi responsabil de coordonarea procesului de revitalizare în oraș și va asigura coordonarea activității Consiliului.

VIII. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE

7.1. Monitorizarea și evaluarea PRU

Monitorizarea și evaluarea sunt elemente de bază ale implementării PRU al or. Leova. În esență, monitorizarea reprezintă înregistrarea și raportarea sistematică a stării procesului de revitalizare, iar evaluarea reprezintă o apreciere ciclică a realizării obiectivelor asumate.

7.2. Monitorizarea

Monitorizarea permite evaluarea eficacității întregului Program – dacă legăturile dintre proiecte, ordinea de executare a acestora, selectarea proiectelor sunt adecvate sau necesită modificări.

Monitorizarea PRU al orașului Leova are două obiective principale:

- în primul rând, permite observarea progresului în implementarea PRU și raportarea eficientă;
- în al doilea rând, face posibilă compararea diferențierii urbane, în special între zona de revitalizare și alte zone ale municipiului.

Efectele monitorizării constituie baza evaluării realizării obiectivelor PRU.

Monitorizarea implementării procesului de revitalizare se va baza pe indicatorii de rezultat alocați pentru fiecare obiectiv specific. Fiecare obiectiv specific conține 2 (doi) indicatori de rezultat. Valorile indicatorilor vor fi incluse în rapoartele anuale.

Tabelul 8. Obiective specifice și indicatori de monitorizare

Obiectiv specific	Indicator de rezultat
OS1. Îmbunătățirea condițiilor educaționale în zonele de revitalizare	- numărul intervențiilor pentru modernizarea instituțiilor publice - numărul activităților realizate pentru îmbunătățirea serviciilor educaționale
OS2. Modernizarea spațiilor de odihnă și agrement	- numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat - numărul activităților comunitare realizate
OS3. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare	- numărul intervențiilor pentru reabilitarea infrastructurii tehnico edilitare
OS4. Revitalizarea fondului de locuințe	- numărul de intervenții pentru reabilitarea și dotarea fondului de locuințe

7.3. Evaluarea

Obiectivul principal al evaluării PRU al or. Leova este aprecierea gradului de implementare a PRU și impactul procesului de RU asupra zonei de revitalizare. În acest sens, pe parcursul perioadei de implementare, evaluarea va fi realizată anual, prin prezentarea către Consiliul

orășenesc Leova a informației privind rezultatele obținute în realizarea Programului de Revitalizare Urbană al or. Leova.

În cadrul procesului de evaluare vor fi utilizați indicatori de implementare a programului, precum și instrumente analitice suplimentare care vor permite o evaluare obiectivă. În cazul în care se afirmă în cadrul evaluării că programul nu răspunde provocărilor actuale ale revitalizării, adică obiectivele sale au devenit caduce, au existat probleme cu implementarea proiectelor sau au fost implementate proiectele incluse în acesta, programul va fi actualizat, prin Decizia Consiliului orășenesc Leova.

La finalul implementării PRU, va fi prezentat către Consiliul orășenesc Leova un raport final care va conține rezultatele obținute și propuneri privind dezvoltarea procesului de revitalizare urbană în or. Leova.